

โอกาสของงานอาสาสมัคร เอกชน

กับการพัฒนาประชาธิปไตยของชาวบ้าน

..... ระบุที่ สาคริก

ผู้เขียนเคย เสนอบทความที่ชี้ให้เห็นไว้แล้วในอดีตว่า "ประชาธิปไตยมีที่อยู่ที่รัฐสภา และมีที่อยู่
ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เท่านั้น" เพราะนั่นเป็นเพียงภาพของผล หรือที่เรียกกันว่า "ปลายเหตุ" แม้จะ
สะท้อนภาพปัญหาออกมาจากจุดดังกล่าว কেনชัดมากขึ้น แต่การแก้ไขที่หวังผลได้จริงจัง จำเป็นต้องคิดสืบ
สาวกลับไปถึงต้นเหตุให้ได้เสียก่อน

การแก้ไขตรงปลายคง เป็นเพียงส่วนหนึ่ง และเหมาะสมสำหรับความรู้สึกของคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่ง
จริง ๆ แล้วธรรมชาติของแต่ละคนก็มีจุดยืนแตกต่างกันไป หากภาพรวมของ สังคมสะท้อนให้เห็นภาพใน
ลักษณะ "เฮ้ไหนเฮ้นั้น" ย่อมต้องนำมาขบคิดว่า คนในสังคมไทยแม้จะมีความหลากหลาย เป็นธรรมชาติ
แต่ก็ยังขาดจุดยืนของตนเองที่เด่นชัด ปล่อยให้ปัญหาที่เกิดขึ้นพุ่งไปตามกระแสของ เหตุการณ์ ชกกรรม
ที่รออยู่ข้างหน้าจึงมีโอกาสเกิดขึ้นชัดเจนยิ่งขึ้น

เรากล่าวกันถึงความสำคัญของประชาธิปไตยชัดเจนยิ่งขึ้น แต่การแสดงออกของมนุษย์ก็ไม่ควร
เน้นอยู่เพียงการพูด หากของจริงควรอ่านได้จากพฤติกรรมที่ปฏิบัติซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด ไม่ว่าจะ เป็น
เรื่อง ของชีวิตแต่ละคนหรือของ สังคมก็ตามที

หากมองได้ถึง พื้นฐานประชาธิปไตย น่าจะมองเห็นกระแสที่มุ่งไปยัง สิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัวใกล้ใจในชีวิต
ประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เน้นไปยัง ของชาวบ้านซึ่ง เป็นคนส่วนใหญ่และอยู่ในระดับล่าง นับตั้งแต่
การรวมตัวกันในครอบครัว ชีวิตงานอาชีพที่มีศูนย์รวมซึ่งให้โอกาสร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติ เป็นของ ทุกคน
ในท้องถิ่น ชีวิตที่ร่วมกันจัดการศึกษาและอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการพึ่งพาตนเองและ
ปกครองตนเอง โดยเหตุที่ รากฐานประชาธิปไตยจริงอยู่ในมวลสมาชิกทุกคนซึ่งเป็นส่วนของ ชุมชนท้องถิ่น

ในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์รุนแรงถึงฆ่าฟันกันเองในสังคมไทยซึ่ง เป็นยามปกติ หลายคนคุยว่า
เศรษฐกิจกำลังรุ่งหน้าไปได้อย่างน่าพึงพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคนในระดับบน ๆ ในอีกด้านหนึ่ง
องค์กรอาสาสมัคร เอกชน ซึ่งมักเป็นที่เชื่อกันว่า มุ่งทิศทางการทำงาน เข้าถึงปัญหาชาวบ้านใกล้ชิดที่สุด กลับ
บ่นกันทั่ว ๆ ไปทำนองว่า เพราะอิทธิพลเงินและวัตถุ ที่กลุ่มคนระดับบนไปนำเอาเข้ามากับกระแสระบบ
เศรษฐกิจข้ามชาติรุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้ครอบครัวชาวบ้านต้องแตกฉานชานเช่น ไปคนละทิศละทาง

การรวมกลุ่มอาชีพเพื่อกระจายรายได้ภายในระบบที่ควบคุมความชอบธรรม ก็ได้รับผลกระทบทำให้
ปรับ เปลี่ยนตัวเองมาอยู่ในสถานะ "ตัวใครตัวมัน" การจัดการศึกษาและ สืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นก็ประสบ
ความล้มเหลว เพราะถูกกระแสวัฒนธรรมวัตถุข้ามชาติเข้ามาทำลายอย่างถึงรากฐาน ตลอดจนถึงธรรมชาติ
และ สิ่งแวดล้อมก็สูญเสียยับเยิน แม้กระทั่งที่ดินซึ่งหากไม่มอง เพียงว่า "เป็นที่ทำกิน" เท่านั้น แต่เป็นฐาน
รองรับทั้งชีวิตและจิตใจ เพื่อความเป็นคน ก็ต้องสูญเสียไปด้วย

กล่าวอย่างรวบ ๆ ก็คือ "พื้นฐานความเป็นมนุษย์" หรืออาจ เรียกว่าคือ "คุณภาพชีวิต" ได้ถูกทำลาย
ลงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งกระแสการ เปลี่ยนแปลงได้นำมาสู่สถานะ "ฆ่ากันตายเอง" ซึ่งเท่าที่ผ่านมาแล้ว

ก็ไม่ใช้ครั้งแรก

อันนี้ควรถือเป็นสังขารของสังคมซึ่งมีคนอยู่ร่วมกันไม่ว่ามากหรือน้อย หากมองที่หลักความจริงซึ่งระบุไว้ชัดเจนนว่า "เมื่อมีสิ่งนี้ จึงมีสิ่งนั้น" ผู้ที่สามารถเข้าถึงหลักนี้ได้โดยที่อิทธิพลวัตถุไม่บังตาบังใจจนมีคสนิพ ก็น่าจะเห็นได้ไม่ยาก

สิ่งซึ่งเกิดจาก"ภาวะปล่อยปละละเลย" จนกระทั่งบานปลายมาถึงขั้นนี้ กับเหตุการณ์เลือดตกยางออกที่เกิดขึ้น ซึ่งหวังว่าน่าจะมีการปรับเปลี่ยนตัวเองของกระแสปัญหาที่เป็นมาแล้ว ใต้สะท้อนภาพจริงที่ให้โอกาสตรวจ สอบและ เห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เป็นของจริง

หลัง เหตุการณ์รุนแรง เมื่อเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา ซึ่งเราแต่ละคนทราบกันดีว่า "เศรษฐกิจของสังคมไทยทรุดตัวลงไปแค่นั้น" หากนึกคิดสักนิดน่าจะรู้ได้ลึกลงไปอีกระดับหนึ่งว่า เศรษฐกิจที่ทรุดหนักนั้น จริง ๆ แล้วก็มีพื้นฐานอยู่ที่"กระแสวัตถุข้ามชาติ" ซึ่งในยามปกติ เราโดยเฉพาะกลุ่มคนที่ทำงานอยู่ในองค์กรอาสาสมัครเอกชนเพื่อการพัฒนา เคยร้องกันว่า เป็นปัญหาทำลายคุณภาพชีวิตชาวบ้านในหรือไม่

หากภาวะในคน ไม่ยึดคตินิยมแบบจนเกินเหตุผลที่ควรจะเป็น ไม่ว่าจะตนเองยืนอยู่ที่มุมไหน ย่อมไม่ยึดคติดอยู่ ณ มุมนั้นเท่านั้น และแม้ไม่ยึดคติดอยู่กับรูปแบบประชาธิปไตย ก็มีรากฐานอิสระพอสมควรยอมมองเห็นทาง เลือกให้ผ่านปัญหานั้น ๆ ออกมาได้ด้วยตนเองโดยที่ไม่ก่อผลเสียหายให้กับบุคคลอื่น

ในยามที่สังคมกำลังเผชิญกับปัญหาซึ่งมองเห็นได้ชัดเจนน ณ องค์กรการเมืองซึ่ง เป็นเพียงส่วนปลายของโครงสร้างประชาธิปไตย โดยเหตุที่จริง ๆ แล้วก็คือปัญหาที่แฝงตัวอยู่ในกระแสเท่านั้นเอง หากมองถึงจุดนี้ย่อมน่าจะเห็นได้ว่า "โอกาสที่พื้นฐานค่านึกของสังคมกำลังถูกปิด ย่อมหมายความว่าอีกด้านหนึ่งกำลัง เปิดอยู่ ทั้ง ๆ ที่ในอดีตเคยถูกปิดกันไว้อย่างแน่นหนา"

มาถึงช่วงหลัง เหตุการณ์พฤษภาคม จึงขึ้นอยู่กับว่า กลุ่มคนและงานที่ เคยร้องว่า มีปัญหาในค่านึกและอิทธิพลเงินเข้ามาปิดกั้นอยู่ในยามปกติก่อนเกิดเรื่องนั้น เห็นปัญหาจริงใจจริงหรือ หากเห็นโดยที่มีภาวะยึดคติดอยู่กับรูปแบบของอีกด้านหนึ่ง ซึ่งแม้ว่าจะมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในกระแสก็พอเกิดเรื่องขึ้นแล้ว ตนเองก็เปลี่ยนวิถีทาง ตามไปเน้นเล่นบทบาทเป็นกระแสใหม่และ เก้ากันตรงปลายอีก แทนที่จะอยู่กับร่องรอยได้อย่างมั่นคง เคนซัด และมองเห็นโอกาสที่พึงใช้ เป็นช่องทาง สร้างสรรคการพึ่งพาตนเองให้แก่ชาวบ้าน ในขณะที่ชาวบ้านกำลังขาดแคลนกระแสเงินและ วัตถุที่เคยได้รับจากระดับบน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดภาวะสร้าง เสริมรากฐานประชาธิปไตยที่แท้จริง แทนที่จะเฮไปเล่นกันที่ส่วนปลาย และ ลืมส่วนโคนซึ่งครั้งหนึ่งตนเอง เคยร้องว่าคือปัญหาใหญ่

ในเมื่อสังขารชีวิตและชุมชน ชี้ไว้ชัดเจนนว่า ที่ไหนมีคนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ที่นั้นย่อมมีสองขั้ว แม้ในกลุ่มงานอาสาสมัคร เอกชนก็ย่อมมีสองขั้วด้วย เช่นกัน บนพื้นฐานสังคมซึ่งอิทธิพลวัตถุเข้ามาแฝง ยิ่งแฝงมาก เมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรง เท่าที่ย่อม เป็นโอกาสให้สามารถมองเห็นภาวะแยกตัวออก เป็นสองขั้วได้ชัดเจนนเท่านั้น เมื่อนำเอาทั้งสองค่านึกมามองร่วมกัน น่าจะเห็นได้ว่า นั่นคือความจริงของสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งจำเป็นต้องยอมรับ เพื่อเปิดประตูออกไปสู่การ เรียนรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ในภาวะสังคมที่ตกอยู่ที่คืออิทธิพลจากรูปวัตถุ แม้จะมีการยื่นกันอยู่คนละชั่ว ไม่ว่าชั่วบนชั่วล่าง หรือชั่วซ้ายชั่วขวา ก็ตกอยู่ในสภาวะที่เป็นคนละชั่วทั้งนั้น การยึดคติไม่ว่าที่ชั่วใดชั่วหนึ่งซึ่งตนเองยื่นอยู่ ย่อมมีภาวะร้อนรนกังวลใจอยู่ในรากฐาน

ภาวะร้อนรนอยากให้อะไรนั้นสิ่งนี้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ที่ตนคิดตนต้องการ เกิดจากการยึดคติรูปแบบเป็นเงื่อนไขสำคัญ และเมื่อมีภาวะร้อนรน ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกย่อมถูกกำหนดให้ตกเป็นเพียงข้ออ้างแต่ตนเองกลับรู้สึกว่าเป็นของจริง ชีวิตจึงไม่ตกอยู่ในฐานะที่เป็นสื่อความจริงให้บุคคลอื่น. ในสภาพเช่นนี้ แม้คนซึ่งดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันแต่ยื่นอยู่ต่างชั่วกัน จึงเป็นเพียงการอยู่กันคนละชั่วของรูปแบบจากสิ่งซึ่งอยู่ในรากฐานตนเองเท่านั้น ความตื้นลึกแตกต่างกัน คงเป็นค่านิยมมากกว่าค่านุภาพ

คนซึ่งรากฐานตนเองยังมีสติ ไม่ตกอยู่ในภาวะบ้าจี้เท่านั้น ที่พึงสามารถมองเห็นได้ และมีมั่นคงอยู่บนฐานตนเอง ไม่ว่าจะก่อนเกิดเรื่องหรือหลังเกิดเรื่องแล้ว แม้เมื่อมีกระแสจากตรงปลายมาทำให้ต้องเกี่ยวข้อง คงรู้จักแบ่งปันไปบ้างตามเหตุและผล โดยไม่หลงทุ่มตัวเองลงไปจนลึมนึกถึงค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน และเคยปฏิบัติมานาน

และประเด็นที่นั่นที่นั่นที่เป็นช่องทางนำไปสู่การฟื้นฟูใจจริง และเป็นกระแสป้องกันมิให้เกิดเรื่องราวถึงขั้นฆ่าฟันกันอีก แต่ช่วยด้วย "ภาวะจองเวรจองกรรม" ที่เข้าไปแฝงอยู่ในพื้นฐานสังคมไทยในอดีตมาจนถึงขณะนี้ให้ค่อย ๆ หมกไปได้ไม่เร็วก็ช้า

จึงใคร่ขอฝากไว้แก่องค์กรพัฒนาเอกชนอาสาสมัคร หน้าที่ว่า ควรมุ่งเน้นการพัฒนาความพร้อมที่พื้นฐานของชาวบ้านก่อนการมุ่งมาเล่นกันที่ตรงปลายของระบบประชาธิปไตย และสิ่งดังกล่าวจะเกิดได้ ย่อมขึ้นอยู่กับความมีสติมั่นคงอยู่ที่ฐานตนเอง เป็นเหตุสำคัญที่สุด.